

Lopu gārnis Latvijā

KĀRLIS MILLERS,
karlowitch@inbox.lv

Lopu gārnis *Bubulcus ibis* ir samērā maza izmēra (45–52 cm) gārņu dzimtas (*Ardeidae*) putns, spārnu plētumam sasniedzot 82–95 cm. Kompaktu ķermeni, īsu knābi un samērā īsu kaklu, kuru nereti tur ievilkto. Putna spalvu tērps balts, knābis un kājas zaļganidzeltenas. Ligzdošanas laikā kļūst sārtioranžas un notiek pārmaiņas spalvu tērpā – cekuls, krūtis un mugura kļūst oranži. Kā jau liecina sugas nosaukums, uzturas ganībās kopā ar lopiem, kur barojas ar dažādiem kukaiņiem, īpaši iecienījis sienāžus (Mullarney *et al.* 2011).

Foto: K. Millers / latviasputni.lv

Foto: K. Millers / latviasputni.lv

Foto: K. Millers / latviasputni.lv

Otrais lopu gārņa novērojums Latvijā, Dižilmāja, Durbes novads, 11.11.2015.

Izplatība

Dienvidrietumu Eiropa, Āfrika, Amerika, dienvidu un austrumu Āzija, Austrālija un Jaunzēlande. Eiropā g. k. Spānijā, Portugālē, Francijā un Itālijā. Sastopamas trīs pasugas: *Bubulcus ibis ibis* – no dienvidrietumu Eiropas līdz Kaspijas jūrai, Āfrikā, Madagaskarā, Amerikā no Kanādas dienvidiem līdz Gajānai un Čīles ziemeļiem, kā arī Argentīnas ziemeļaustrumos un dažās Brazīlijas daļās; *Bubulcus ibis sechellarum* – Seišēļu salās; *Bubulcus ibis coromandus* – dienvidu un austrumu Āzijā, Austrālijā un Jaunzēlandē. Dienvidrietumu Eiropas populācijas putni ir daļēji migranti un ziemo Ibērijas pussalas dienvidos, retāk – Ziemeļāfrikā. Izteikta pēcligzdošanas dispersija. Uzrāda lielu klejošanas potenciālu, jo pieveic tālas distances, sasniedzot Aļasku, Skandināviju, Islandi, daudzas okeānu salas un pat Antarktīdu (Martínez-Vilalta *et al.* 2015). Viena no putnu sugām ar visstraujāko izplatību pasaulē pēdējo 150 gadu laikā. Piemēram, Amerikā sācis izplatīties tikai 19. gs. beigās, tālāk Ziemeļamerikā kopš 20. gs. 40. gadiem, kur tagad sastopams gandrīz visos ASV štatos un pat dažās Kanādas dienvidu provincēs (pēc putni.lv). Pēc jaunākajām *BirdLife International* aplēsēm, lopu gārņa Eiropas populācijas lielums vērtēts ap 152 000–185 000 īpatņu (BirdLife International 2017).

Novērojumi kaimiņu zemēs

Lai arī aprakstos šī suga tiek dēvēta par vienu no vistraujāk savu areālu

Trešais lopu gārņa novērojums Latvijā, Liepājas ezera austrumu krasts, Grobiņas novads, 8.07.2017.

Foto: K. Millers / latvijasputni.lv

palielinājušajām sugām pasaulē, tomēr Latvijā un apkārtējās valstīs novērojumi, pārsvarā, skaitāmi uz vienas rokas pirkstiem. Tā, Igaunijā līdz šim brīdim nav neviena lopu gārņa novērojuma. Lietuvā divi, viens novērojums 1971. gada 29. maijā Lietuvas dienvidos (Obelija ezers), otrs – 2010. gada 20. augustā valsts austrumu daļā (Vasaknos zivju diķi; Jusys *et al.* 2017). Somijā trīs novērojumi, savukārt Zviedrijā – 15 (pēc tarsiger.com).

Lopu gārņa novērojumi Latvijā

Latvijā raksta tapšanas brīdī lopu gārnis novērots tikpat reizi, cik putnu vērotāju lielvalstī Somijā, – trīs! Pirmo reizi kā savvaļas putns šī suga redzēta Engures ezera austrumu krastā 2009. gada 19. maijā, kad to pamanīja dāņu putnu vērotāju grupa (Ķuze 2009). Savukārt otrais novērojums sekoja pēc vairāk nekā sešiem gadiem – 2015. gada rudenī. No oktobra beigām līdz 11. novembrim viens īpatnis apmēram divas nedēļas uzturējās ganībās kopā ar dažām govīm pie viensētas Dižilmājas apkārtņē. Tiesa, māju saimnieka J. Jakovļeva izmisiģie

zvani dažādām ar dabu un putniem saistītām organizācijām par to, ka pie viņa mājām uzturas lopu gārnis, dzirdīgas ausis neatrada. Līdz brīdim, kad sazvanīja Rīgas Zoodārzu, no kura jau tālāk ziņa sasniedza raksta autoru. Informācija nākamajā dienā tika pārbaudīta un izrādījās patiesa (latvijasputni.lv). Toties trešais un šobrīd pēdējais novērojums sekoja jau pēc nepilniem diviem gadiem. 2017. gada vasaras vidū, 8. jūlijā, raksta autors kopā ar I. Grīnerti apsekoja vienu no Liepājas ezera austrumu krasta pļavu masīviem. Ņemot vērā ne sevišķi labvēlīgos laikapstākļus – samērā stiprs vējš (12–17 m/s dienvidrietenis), fragmentāras lietus gāzes – un arī ne to putnīgāko sezonu, cerības tika liktas vien uz kādu no bridējputnu sugām. Kas pamatā arī piepildījās – padsmī purva tilbītes *Tringa glareola*, zem desmit pļavu tilbītes *Tringa totanus*, pāris parasto šņibīšu *Calidris alpina* un dažas citas sugas. Vārdu sakot – nekā īpaša vai atzīmējama, jūlija sākumam ļoti raksturīga aina. Un tad, teleskopā “skenējot” kādas lāmas malā sasēdušos apmēram 100 lielos ķirus *Chroicocephalus ridibundus*, pēkšņi – “BĀC!

Ēēē, kas tad tas, IR!?” Oranžīgs cekuls – pirmais, kas tika pamanīts, un burtiski jau tajā pat brīdī izskanēja frāze: “Lopu gārnis!” Pateicoties Vidējos Austrumos gūtajai pieredzei, kur šī suga bieži sastopama un gana daudz skatīta, identifikācija bija zibēnīga. Kā arī, putns vēl bija saglabājis rieta tērpa pazīmes. Minūtes piecas vērots, lopu gārnis sekoja lielajiem ķīriem un pārlidoja jau tuvāk ezeram. Nedaudz vēlāk, joprojām sekodams savai kompānijai, pārvietojās atpakaļ pie lāmas. Un tad, acīmredzot kāda plēsēja sabiedēti, lielie ķīri strauji kompaktā barā atkal pameta lāmu un pacēlās spārnos, uzņemdami augstumu. Līdzīgi kā iepriekš, lopu gārnis sekoja saviem kompanjoniem. Tomēr šoreiz, kopā ar ķīriem uzņēmīs augstumu, apmeta pusloku samērā augstu gaisā un devās dienvidu virzienā. Kā vēlāk izrādījās – uz neatgriešanos... Informācija par šo novērojumu tika nekavējoties izplatīta interesentiem, un vairāki no viņiem tai pašā dienā un nākamajā devās lopu gārni meklēt. Diemžēl bez panākumiem. Tā nu šis nepilnu pusstundu vērotais īpatnis kļuva par Latvijā trešo novēroto savas sugas pārstāvi.

Literatūra

BirdLife International. 2017. Species factsheet: Bubulcus ibis. Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 27/09/2017

Jusys V., Karalius S., Raudonikis L. 2017. Nauji ir reti paukščiai Lietuvoje. Lietuvos Ornitologu Draugija, Vilnius, 41 pp.

Ķuze J. 2009. Lopu gārnis *Bubulcus ibis* – jauna putnu suga Latvijā. *Putni dabā* 2009/3: 24–25.

Martínez-Vilalta A., Motis A., Christie D.A., Kirwan G.M. 2018. Little Egret (*Egretta garzetta*). In: del Hoyo J., Elliott A., Sargatal J., Christie D.A., de Juana E. (eds.). Handbook of the Birds of the World Alive. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <https://www.hbw.com/node/52694> on 26 April 2018)

Mullarney K., Svensson L., Zetterström D. 2011. Collins Bird Guide 2nd edition. HarperCollins, London, 210 pp.

Summary

Cattle Egret in Latvia /Kārlis Millers/

Despite being one of the most range expanding bird species in the world, there have been only a few records in the countries along the Baltic Sea coast. None in Estonia, two in Lithuania, 15 in Sweden. Birdwatcher country Finland equals Latvia in the number of observations – each country has three records. The first observation in Latvia was recorded in May 2009. The next one followed more than six years later in late October 2015. The third one was found in July 2017.